

Тиндәш кисәкләр янында өтер кую

- тиндәш кисәкләр үзара санау интонациясе, каршы куючы теркәгечләр белән килгәндә, жыючы һәм бүлүче теркәгечләр кабатланып килгәндә, алар янында өтер куела:

- *Ул көчле түгел, ләкин бик үткен, бик хәйләле.* (Г.Исхакый); *Укытасы авылга барып төштем кыш уртасында. Мәктәп мөдире бер олаучыга карый, бер - миңа.* (А. Гыйләжев); *Авилның бөтен тормышы: кайгысы, шатлыгы, өмете ындырга күчте.* (Г. Исхакый);

Аерымланган кисәкләр янында өтер кую

-Ярым хәбәрлеккә ия булган, ягъни фигыль һәм хәбәр сораулар белән белдерелгән, хәл кисәкләр ияртүче сүздән яраклаштырылган булса, алар өтер белән аерылалар. Бары тик урын хәле генә бу кагыйдәгә карамый: ул аерымланмый.

- вакыт хәле: *Минем җавапны алуға, ул килеп тә җиткән.* (М.Маликова);
- сәбәп хәле: *Бер егет, шул җыр яратуы аркасында, поезддан да калган иде әле.* (М. Рафиков);
- максат хәле: *Талип, идарәгә керергә дип, ишеккә юнәлде.* (М.Хәсәнов);
- рәвеш хәле: *Кыз, башын игәң килеш, халык арасыннан читкә атлады.* (Ф.Садриев);
- күләм хәле: *Моңарчы бер дә авыр сүз ишетмәгән сабыйга, беркайчан да булмаганча бик күңелсез булып китте.* (Г.Галиев);
- шарт хәле: *Барып казларга кушылсаң, син ак каз була алмассың.* (Р.Миннулин);
- кире хәл: *Калсаң да бездән еракта, Күңелдә син һәрчакта.* (Г.Кашапов).

Аныклагыч янында өтер кую

- аныклагыч аныклаучы теркөгечләр белән килсә өтер куела:
- *Кабинетның хужсасы, ягъни мехбаза управляющие, Решевский дигән кеше иде.*
- зат алмашлыклары һәм рәвешләр белән белдерелгән кисәкләрне аныклап килсә өтер кула: *Аларны, төрле жсирдән жсылган утызлап малайны, йөк машинасына утыртып, таш клубка алып килделәр.*

Кереш сүзләр һәм кереш жөмлөләр янында өтер кую

- жөмлө башында килгән эндәш сүзләр көчле тойгы белән әйтелмәсә, алардан соң өтер куела: *Садыйк ага, сезгә дә берәз жыеныбрак торырга кирәк.*
- жөмлө уртасында килгән эндәш сүзләр ике яктан да өтер белән ерыла: *Кара әле, Фәрида, минем монда вакыт эжитәрлек, шушы бүрәнәләрдән сиңа өйлек бура бурап биримме?*
- жөмлө ахырында килгән эндәш сүзләр алдыннан өтер куела: *Хушлашырга безгә иртәрәк бит әле, иртәрәк бит әле, аккошлар!*
- жөмлө башында килгән кереш сүздән соң өтер куела: *Ниһаять, килеп тә эжиттек;*
- жөмлө уртасында килгән кереш сүзләр ике яктан да өтер белән аерыла: *Минем ничек укуым, беренчедән, үземә кирәк;*
- жөмлө ахырында килгән кереш сүзләр алдыннан өтер куела: *Күзлек киярлек булган, минем күзләрем ул хәтле яхшы күрмиләр инде, әлбәттә;*

Тезмә кушма жөмлөлөрдө өтөр кую

- тезү интонациясе, шулай ук каршы куючы теркәгечләр белән бәйләнешкә кергән жөмлөләр арасына өтөр куюла: *Гөлүсәнең йөзенә кайнар кан йөгөрдө, күлләре акшарлы идәнгә текәлдө.*
- бүлүче һәм жыючы теркәгечләр кабатланып килгәндә, жөмлөләр арасына шулай ук өтөр куюла: *Янә күк күкрәдө, янә яшен яшьнәдө. (М. Әмир); Күпер дә артта калды, инешнең чылтыравы да ишетелмәс булды. (Г.Бәширов)*

Иярченле кушма жөмлэлэрдә өтер кую

- синтаксик иярчен жөмләнең хәбәре белән баш жөмлэдәге ияртүче кисәк арасында нинди дә булса бер мөстәкыйль сүз тора икән, ике арага өтер куела: *Ул үзе дә, нәкъ Рәхим эшләгәнә, ару-талуны белми эшләде бит.* (А.Расих);

Аналитик иярчен кушма жөмлөдө өтөр кую

- а) Бэйлөүчө чарасы мөнөсэбэтле сүз булып килгән жөмлөдө тыныш билгеләре:
- иярчен жөмлө алдан килеп, баш жөмлө мөнөсэбэтле сүз белән башланса, ике жөмлө арасына өтөр куюла: *Хәзрәт бик ачыккан иде, шуңар күрә ул аш янына килеп утырмакчы булды.* (Ф.Әмирхан);
- б) Бэйлөүчө чарасы ияртүчө теркәгеч яки теркәгеч сүз булган жөмлөлөрдө тыныш билгеләре:
- иярчен жөмлө баш жөмлөгә теркәгеч ярдәмендә ияреп килсә, алар арасына өтөр куюла: *Бигрәк тә Сабираның шатлыгы ташып бара, чонки аның өчен театрға барудан да зуррак бәйрәмнең булуы момкии дә түгел иде* (Ә.Еники);
 - теркәгеч сүз (сорау алмашлыгы) бэйлөүчө чара булып килгәндә, иярчен жөмлө белән баш жөмлө арасына өтөр куюла: *Нәрсә ачылыр ул томан артында, миңа билгесез;*
 - теркәгеч яки теркәгеч сүз иярчен жөмлө ягында килеп, баш жөмлөдө мөнөсэбэтле сүз булган очракта, шулай ук ике арага өтөр куюла: *Үчең нинди, теге шундый* (Мәкаль).
- в) Интонация ярдәмендә бэйләнешкә кергән иярченле кушма жөмлөдө тыныш билгеләре:
- нинди дә булса бер сүзне аныклап, жөмлө эчендә килгән иярүчө компонент өтерләр белән аерыла: *Моннан ун ел элек, карты үлгәннән соң, балалар карчыкны калага тартып караганныр иде каравын...* (Ә.Еники);